O obrazie Polski Gierka – rozważania Pawła Sasanki[1]

Okres historii Polski lat siedemdziesiątych XX w., zamknięty pomiędzy dwoma przełomowymi wydarzeniami w dziejach PRL: kryzysem społeczno-politycznym z grudnia 1970 r. i falą strajków z sierpnia 1980 r., przyjęło się określać mianem „Polski Gierka". […]

Na tle poprzedzających ją i następujących po niej epok w dziejach PRL „Polska Gierka" jest swoistym fenomenem. Współczesna wiedza historyczna na jej temat szczególnie często rozmija się z pamięcią społeczną. Wiele osób średniego i starszego pokolenia, znających tamten czas z autopsji (w odróżnieniu od młodzieży znającej go co najwyżej z książek), w dalszym ciągu skłonnych jest oceniać całą dekadę z sentymentem i w kolorowych barwach, wracając wspomnieniami do młodości i odnosząc swoją sytuację do sytuacji całego społeczeństwa. Dotyczy to zresztą w jakimś stopniu ocen całego peerelu, skoro w badaniach przeprowadzonych przez ośrodek Pentor w 2003 r. aż 43 proc. pytanych pozytywnie oceniało Polskę Ludową, podczas gdy źle postrzegało ją 34 proc. ankietowanych. Zjawisko to jest przedmiotem zainteresowania i badań socjologów i historyków.

Wydaje się, że szczególne natężenie owego sentymentu przypadło na lata dziewięćdziesiąte XX w. i przełom wieków. Wystarczy przypomnieć, że książka wydana pod wymownym tytułem Przerwana dekada, *wywiad-rzeka z Edwardem Gierkiem, osiągnęła (razem z drugą częścią pt.* Replika*) łączny nakład ponad miliona egzemplarzy i tym samym ustanowiła absolutny rekord wydawniczy. Zapoczątkowała ona całą serię książek o tematyce polityczno-rozliczeniowej, które w pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych cieszyły się ogromną popularnością, później już jednak nikogo (poza historykami) nie interesowały i zalegały na stoiskach z „tanią książką". Można sądzić, że książka-wywiad z Gierkiem, przedstawiając w fałszywym, wyidealizowanym świetle dekadę, odpowiedziała na podświadome oczekiwania czytelników, aby – obok obecnej w mediach krytyki – pokazać też osiągnięcia i zalety tego okresu. Zarazem przyczyniła się do utrwalenia mitu o dobrym władcy, któremu nie powiodło się wyłącznie z powodu splotu niekorzystnych okoliczności gospodarczych i spiskujących współpracowników. Spośród pojawiających się co jakiś czas inicjatyw upamiętnienia byłego pierwszego sekretarza KC warto wymienić projekty budowy pomników, nadawania jego imienia budynkom, rondom, ulicom. W pogrzebie Gierka w sierpniu 2001 r. uczestniczyło około 10 tys. osób. O naszych nastrojach dobitnie świadczą wyniki badań opinii publicznej. Za okres, w którym żyło się nam najlepiej, uważamy czas rządów Edwarda Gierka. Ten sentyment do epoki lat siedemdziesiątych stał się szczególnie widoczny po śmierci byłego pierwszego sekretarza*

PZPR. W publicznej dyskusji nie brakowało głosów, że Gierek był wielce zasłużonym Polakiem, wybitnym mężem stanu, podkreślano nawet jego zasługi dla rozwoju polskiej gospodarki.

[1] Paweł Sasanka – doktor historii, pracownik Biura Badań Historycznych IPN

P. Sasanka, *Polska Gierka – dekada przerwana czy zmarnowana?*, [w:] *Polski wiek XX*, t. 4, Warszawa: Bellona, 2010, s. 7–34.

Praca z tekstem

1. Podaj wyniki badań dotyczących oceny Polski Ludowej przeprowadzone przez ośrodek badania opinii społecznej Pentor w 2003 r.

2. Odpowiedz, w jakich latach – według dr. Sasanki – można było zauważyć natężenie pozytywnej oceny peerelu. Jak sądzisz, z czego mogło to wynikać? Wykorzystaj wiedzę pozaźródłową.

3. Wskaż konkretny okres w czasie istnienia PRL, który Polacy – według autora tekstu – darzą największym sentymentem.

4. Wyjaśnij, czym się różni pamięć społeczna czasów gierkowskich od prawdy historycznej dotyczącej tego okresu.

5. Wyjaśnij, z czego wynikają różnice w postrzeganiu przez Polaków czasów Gierka.